

19980612

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE

Večna pot 2, 61000 Ljubljana, p.p. 523-X, Slovenija
telefon: 386 61 + 1231343
telefax . 386 61 + 273589

Poročevalska, diagnostična in prognostična služba za varstvo gozdov
Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdarstvo BF
Večna pot 2
1000 Ljubljana

Zavod za gozdove Slovenije
Krajevna enota Koper
g. Mladen Prebevšek
Staničev trg 19
KOPER

Ljubljana, 12. 6. 1998

Zadeva: Bolezni alepskega bora (*Pinus halepensis* Mill.) v Slovenskem Primorju

20. 5. 1998 sva Mladen Prebevšek, dipl. inž. gozd., vodja krajevne enote Koper in mag. Dušan Jurc, fitopatolog na Gozdarskem inštitutu Slovenije pregledala nekatere nasade alepskega bora (*Pinus halepensis* Mill.) v Slovenskem Primorju. Terenski ogled je bil namenjen iskanju karantenske bolezni, ki jo povzroča *Scirrhia acicola* (Dearn.) Siggers (anamorf *Lecanosticta acicola* /Thüm/ H. Sydow). Prof. dr. Milan Glavaš nas je namreč obvestil, da je bolezen pogosta na Hrvaškem, predvsem na iglicah alepskega bora v severni Dalmaciji. Uspeli smo zbrati tudi vzorce okuženih iglic alepskega bora na strokovni ekskurziji na Rabu 14.-16. 5. 1998, na katerih smo našli nespolna trosišča omenjene karantenske bolezni in potrdili determinacijo glive.

Pregledala sva nasade alepskega bora pri vasi Šantoma (KO Bertoki), nato na hribu nad Dekani in v avtokampu Ankaran. Nabralla sva vzorce iglic, ki so kazale znamenja poškodb in v fitopatološkem laboratoriju GIS smo determinirali povzročitelje teh poškodb.

1. najpogostejše sva na iglicah alepskega bora na vseh treh lokacijah opazila rumene pege. Okoli njih so bila razporejena nespolna trosišča glive *Thyriopsis halepensis* (Cooke) Theiss & Syd. Pege so bile opazne že na zelenih dveletnih iglicah, še pogostejše pa so bile na starejših, rumenečih in odpadajočih iglicah. Gliva doslej še ni bila najdena in določena v Sloveniji, zato jo podrobneje predstavljamo:

Bolezni, ki jo na borovih iglicah povzroča *Thyriopsis halepensis*, dajemo ime **rumena pegavost borovih iglic**.

O glivi in boleznih, ki jo le ta povzroča, je zelo malo znanega. Najobsežneje je o njej pisal Glavaš (Zaštita bilja 1983, 34,4,166, str. 513-518). Trosišča se pogosto oblikujejo že na zelenih enoletnih iglicah in so razporejena v krogih. Kasneje opazimo drobne rumene pege in okoli njih razporejena trosišča. Na starejših iglicah je peg običajno več in gliva je očitno patogena, saj iglice prezgodaj odpadajo. Opisana je bila iz alepskega bora, na Hrvaškem pa je pogostejša na iglicah pinije (najdena je na 65% pregledanih iglic pinije). Stara poročila jo obravnavajo kot gniloživko, Glavaš pa dokazuje njeno patogenost in velik pomen pri prezgodnjem odpadanju iglic.

Spomladi najdemo le nespolna trosišča, ki jih uvrščajo v rod *Leptothyrium*. To so črni piknidiji, piknospore so valjaste, hialine, velike 4-5 X 1,5-2 µm. Jeseni se oblikujejo tiriotečiji (stromatični askokarp, aski nastajajo posamično v stromi). Dolgi so 90-600 µm, široki 60-180 µm, vsebujejo 8 svetlorjavih, ovalnih askospor, ki so dolge 11-16 µm in široke 4-8 µm. Obe vrsti trosišč najdemo tudi na odpadlih iglicah.

Evropski in ameriški učbeniki gozdne fitopatologije glive in bolezni sploh ne omenjajo, tudi določevalni ključi je običajno ne vključujejo. Novejšo informacijo smo o tej glivi zasledili na medmrežju (<http://www.europarl.eu.int/dg7/forest/fr/s4-3-3.htm>,

L'EUROPE ET LA FORÊT, Étude réalisée par le groupement EUROFOR coordonné par l'Office national des forêts (France) pour le Parlement européen, Section IV.3.

INSECTES, MALADIES, DÉPÉRISSEMENTS, CHABLIS: QU'EN-EST-IL DES AGRESSIONS BIOTIQUES ET ABIOTIQUES ?). Tu navajajo, da je gliva

Thyriopsis halepensis, poleg glive *Sphaeropsis sapinea*, najpomembnejša bolezen borov v Španiji.

Z ozirom na njeno splošno razširjenost v našem Primorju bi morali podrobneje proučiti njen pomen in biologijo.

2. Na iglicah alepskega bora na vseh treh lokacijah sva našla ecidije rje *Coleosporium tussilaginis* (Pers.) Berk. s.l., ki povzroča mehurjevko borovih iglic. Vrsto tu navajamo v "širšem pomenu", kajti ne poznamo njenega diplontskega gostitelja. Ta je lahko iz družin *Asteraceae*, *Campanulaceae*, *Scrophulariaceae* in redkeje še iz drugih. Z ozirom na dikariontskega gostitelja pa šele lahko točno določimo vrsto, ki je lahko: *C. campanulae*, *C. euphrasiae*, *C. inulae*, *C. melampyri*, *C. petasitis*, *C. pulsatillae*, *C. senecionis*, *C. sonchi*, *C. tussilaginis* s.str. Dokler ne bomo sistematično beležili pojav poletnih trosov (uredospor) na zeliščih omenjenih družin, bo točnejša določitev vrste glive vprašljiva.

3. Na dveh mladih, približno 2m visokih alepskih borih (eden je v nasadu Šantoma, drugi v nasadu nad Dekani) smo opazili do polovice in več suhe iglice. Na meji med odmrlim in zdravim tkivom iglice je bil rdečerjav pas, odmrli del pa je bil siv. Na odmrlem delu so številna črna trosišča glive *Pestalotiopsis funerea* (Desm.) Steyaert. Trosišča so acervuli, konidiji so 5 celični - tri celice v sredini so temnorjave, na vsaki strani pa je ena hialina (brezbarvna). Konidiji imajo na zgornjem koncu 3-6 brezbarvnih priveskov (dolgi so 10-27 µm), na spodnjem pa enega (dolga je 5-14 µm). Glivo obravnavajo kot rahlo patogeno. Pogosto povzroča sušenje iglic različnih rodov iglavcev, predvsem rodov *Cupressus*, *Thuja*, *Juniperus*, redkeje borov in smrek. Zanimiva je velika razlika v občutljivosti na to bolezen pri alepskem boru, saj na drugih drevesih nismo opazili okužb, dva drevesa pa sta bila zelo močno okužena (cca 50-80 % iglic na odvzetem vzorcu je okuženih).

4. Ob gozdni cesti v nasadu nad Dekani smo našli tri trosnjake navadne mrežnice (*Clathrus ruber* /Pers./ Pers.). Po Uredbi o zavarovanju samoniklih gliv (Ur. list RS št. 38/94) spada med zavarovane glive.

Vse vzorce smo shranili v mikoteki Gozdarskega inštituta Slovenije.

Ob opisanem terenskem pregledu nasadov alepskega bora v Slovenskem Primorje torej nismo našli karantenske glive *Scirrhia acicola*. To seveda ne pomeni, da je pri nas ni in prosimo, da pri terenskem delu opazujete in iščete simptome bolezni, ki bi nakazovali njeno prisotnost. To pa so: sušenje iglic, predvsem pa rdečerjave prečne proge na odmrlih delih iglic. Na teh rdečerjavih progah so drobna črna trosišča, ki privzdignejo povrhnjico iglice. V kolikor bi taka znamenja opazili (najverjetneje bi bil okužen alepski bor) nas prosimo obvestite ali pošljite vzorce.

Sestavil

mag. Dušan Jurc, dipl. biol.

Direktor

prof. dr. Milan Hočevar